

Debatt

Har du synpunkter på detta eller annat som bör debatteras?

Skriv till tidningen!

Som svar på Charley Dahlbergs inlägg i MAS 1/93, om skydd för marina lämningar, vill jag anföra följande.

Det finns personer som från flera olika håll ropar på förbud och restriktioner mot ett fritt utövande av sportdykningen. Det finns dessvärre otroligt nog ett fåtal som beklagar att amatörer hittar ett vrak! --I dagens Europa! En verkligt museal uppfattning. Det påminner om när en museichef för ett statligt museum för några år sedan skrev till en internationell museiorganisation i Europa och försökte stoppa en utmärkelse, för bästa museum, till ett privat leksaksmuseum i Stockholm med motiveringen att det var ett privat museum!

Det märkliga är dock att de flesta av dessa personer (som ropar på förbud) värnar inte i första hand om det allmänas intressa, utan snarare om sin egen verksamhet. Således en form av monopol och vänskapskorruption som såg sitt senaste utövande i de forna kommunistländerna. Ett annat gemensamt drag för dessa personer är att de nästan undantagslöst har sportdykarna att tacka för sin egen verksamhets fortlevnad och framgång, i sanning ett märkligt sätt att visa sin tacksamhet för denna symbios.

För övrigt finns sedan 1968 lagar för skydd av historiska skeppsvrak och under senare år även möjlighet till fridlysning av sådana.

Om detta generella förbud mot sportdykningens utövande hade varit en realitet vid sportdykningens införande i Sverige under tidigt femtiotal, hade inte något vrak av betydelse kommit till allmänhetens kännedom. Marinarkeologin hade säkerligen fått ett annat utseende än nu. Vi hade måhända känt till vraken i kvarteret Hästen, vraket på Helgeandsholmen och annan "våt" båtarkologi. Vi hade däremot inte haft Vasa, Kronan, Jutholmsvraket, Älvsabbenvraket, Ostindienvraket i Göteborg, m.fl.

I och med Vasas bärgning 1961, niofaldigade Sjöhistoriska museet sin personal och marinarkeologi blev en egen avdelning. Denna typ av marinarkeologi som jag här tar upp är i egentlig mening inte arkeologi. Det är teknikhistoria, som råkat hamna under vattnet, inte sällan under olyckliga omständigheter. Teknikhistoria börjar egentligen där tekniken blir en betydande faktor i människans utveckling, i Sverige egentligen efter stockbåten, om vi nu skall begränsa ämnet till båtar och skepp. Vad arkeologi omfattar, framgår klart av kursinnehållet i arkeologi vid universitetet.

Teknikhistoria som vetenskap infördes enligt gängse mening 1954 i USA. Vid KTH i Stockholm finns en institution för Teknik- och Vetenskapshistoria med två professorer. Vid institutionen för Skeppsbyggnad, där undervisning i skeppsbyggnadskonst bedrivits i mer än 100 år, finns Sveriges första professur i sjöhistoria.

Givetvis begås försyndelser av sportdykare likväl som det begås andra former av försyndelser i samhället i övrigt, trots lagar och förordningar. Vad jag däremot tror brister, är en korrekt upplysning till den dykande allmänheten om vad våra vrak kan ge oss i ett längre perspektiv och framför allt sportdykarens roll och ansvar, i detta vårt gemensamma kulturarv.

På den punkten anser jag och många med mig, att ansvariga museer totalt misslyckats med den pedagogiska uppgiften, en miljon besökare till trots. Om vi hade tagit oss ann denna självklara skyldighet, kunde vi måhända undvika den olyckliga händelsen vid Franska Stenarna i Nämndöfjärden, som drabbade det intressanta medeltida vrak som plundrat vilar där.

Detta brott mot vår gemensamma historia kan möjligen förklaras med dålig information, som jag tidigare påpekat, men också med en allmän okunnighet om skeppsvraken.

Okunnigheten kan många gånger bli en lika stor samhällsfara som det rent kriminella beteendet. Låt mig ta ett exempel av många.

1933 till 1934 torrlades Slottsfjärden vid Kalmar Slott som beredskapsarbete av ingenjören Harald Åkerlund, (under åren 1945-56 anställd vid SSHM). Ett femtontal medeltida skeppsvrak blottades. För att göra en mycket lång och intressant historia kort, kan nämnas att en stor del av dessa fynd var mycket unika och utgjorde kanske vår största källa till kunskap om det medeltida skeppsbyggeriet i Sverige. Fyndet rönste stort intresse utomlands och än idag hänvisas (och frågas) till dessa fynd i utländska verk.

1969 beordrade chefen för Kalmar läns museum, i vars "vård" fynden befann sig, att fynden skulle eldas upp. Skälen som angavs var två, att värma upp slottet och att ge plats åt en planerad servering. Detta var 1969 när vi som bäst briljerade med Vasa. Denne chef, som beordrade detta bål, var tyvärr inte vem som helst, hon tillhörde den absoluta arkeologiska eliten i Sverige sedan många år. Resterna av fynden ligger för övrigt kvar i Slottets källare än idag, under omständigheter som närmast är att betrakta som katastrofala. Detta kan jag endast förklara som oskickligt beteende, orsakat av just okunnighet.

För övrigt kan jag varmt rekommendera läsning av denna mycket intressanta historiebrevning, "Kalmar i medeltid och Vasatid" av Harald Åkerlund.

Det finns som sagt mycket mer att säga, i denna för Sverige så olyckliga utveckling, som svensk marinarkeologi ofta ger prov på, men jag hoppas Charley Dahlberg fått något att fundera på, om än inte ett svar på frågan.

Bengt Grisell